

Cvičení č. 4

Úvod:

Pro daný okres zpracujte referát o:

- geologické stavbě území
- reliéfu území
- klimatických poměrech území
- vodstvu, hydrologických poměrech území
- půdách na území okresu
- rostlinstvu a živočišstvu území

Vypracování:

Geologická stavba území

Oblast okresu Blansko se nachází v geologické oblasti Českého masivu nazvané Moravosilesikum, neboli oblasti moravskoslezské. Největším podílem se na geologické stavbě území okresu blansko vyznačují prvohorní zvrásněné, převážně usazené horniny v celé východní části okresu – např. břidlice, droby, křemence a vápence. Vápence najdeme převážně v CHKO Moravský Kras, kde jsou vápencové útvary soustředěny a vytváří krásné přírodní útvary, jako např. skála Sloup, Sloupsko-šosůvské jeskyně nebo jeskyně Kůlna (viz Obrázek č. 1). Dále jsou zde velkým podílem zastoupeny starohorní hlubinné vyvřelé horniny žulového charakteru – žuly a granitoidy. Těžba těchto hornin je v dnešní době velice žádaná na výrobu dekorativních kamenů. Třetí nejvyskytovanější horniny jsou usazené horniny mladších prvohor jako jsou pemokarbonské pískovce, slepence a jílovce. Čtvrtohorní usazené horniny jsou na území okresu Blanska soustředěny v severní části a některé z nich jsou těženy pro stavební účely. Pouze malé zastoupení v geologické stavbě oblasti mají částečně přeměněné sopečné horniny, hlubinné vyvřelé horniny a druhohorní usazené horniny – pískovce, opuky a jílovce.

Na území se také vyskytuje zhruba dvanáct tektonických zlomů, a většina z nich je dlouhá do délky dvanácti kilometrů. Na devadesáti procentech území okresu je převažující střední až vysoký radonový index, který naznačuje určitou zvýšenou míru radioaktivity některých hornin.

Obrázek č.1 Jeskyně Kůlna v CHKO Moravský Kras

Zdroj: http://www.blansko.cz/files/filemanager_images/fotogalerie/files/ckeditor/Fotogalerie/moravsky%20kras/Kulna01.jpg

Reliéf území

Povrch okresu Blansko je dost členitý a rozkládají se zde především vrchoviny. Celé území patří do Česko-moravské soustavy v provincii Česká vysočina. Rozlišujeme zde tři geomorfologické jednotky – ze západu do okresu zasahuje Hornosvratecká vrchovina, která sousedí s Boskovickou brázdou, a většina území patří Dražanské vrchovině. Nejvyšše položený vrchol je ve výšce 727 m a nejnižší místo je ve výšce 248 m, to svědčí o poměrně velikém výškovém rozpětí.

V okolí toku Svitavy a na severu Boskovické brázdě je reliéf poměrně rovinnatý a nížinný, ovšem Dražanská vrchovina na východě je výše položená a více členitá, a díky jinému geologickému složení měla v průběhu doby větší schopnost odolat celkové erozi.

V oblasti CHKO Moravský Kras je reliéf velmi členitý díky protékající říčce Punkvě a díky všem vápencovým útvarům, které se zde nacházejí. Díky ochraně přírody je toto území velice zachovalé a hojně turisticky navštěvované.

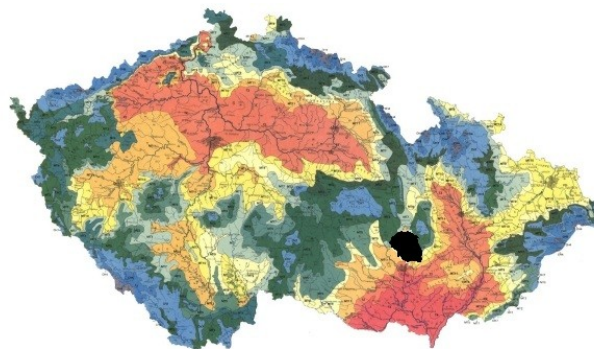

Obrázek č. 2 Vyznačení okresu Blansko na mapě geomorfologických celků (červenou barvou).

Zdroj: http://www.herber.kvalitne.cz/FG_CR/obrazky/geomorfologie/GEOCELKY.GIF

Klimatické poměry

Podle klasifikace E. Quitta (1971) patří okres Blansko do mírně teplé oblasti. Na místní klima má největší vliv nadmořská výška. Nejtepleji je na jihozápadě okresu a v nížinných oblastech Boskovické brázdě, naopak chladněji je postupem více k severovýchodu na Dražanské vrchovině. Průměrná roční teplota se pohybuje na severu okresu v rozmezí 6 až 7 °C a na jihu mezi 7 a 8 °C, roční úhrn srážek se pohybuje mezi 500 a 700 mm (ČHMÚ, 2013). Částečně i díky takovému příznivému počasí pro pěstování obilovin má okres Blansko necelých 50 % své rozlohy pokrytých ornou půdou.

Obrázek č. 3 Okres Blansko vyznačený v mapě klimatické klasifikace (černě vyznačený).

Zdroj: <http://www.ovocnarska-unie.cz/web/web-sispo/klimreg/mapa1.jpg>

Vodstvo, hydrologické poměry

Celé území okresu Blansko spadá do povodí řeky Dunaj. V menším měřítku je toto území součástí povodí Svratky, do které se mimo území okresu vlévá největší řeka, která Blanskem protéká – Svitava. Řeka Svitava pramení ve svitavském okrese a odtud teče směrem k jihu, kde se na území Brna vlévá do Svratky. Je dlouhá necelých sto kilometrů, ale povodí má výměru 1150 km². Na řece leží většina největších obcí v okrese – Blansko, Letovice a Adamov. Zprava se u obce Letovice do Svitavy vlévá Křetínka, na které je postavena největší vodní nádrž v Blanském okrese (viz Obrázek č. 4). Dále se do Svitavy vlévá z levé strany řeka Bělá, na které je postavena taktéž vodní nádrž, která byla pojmenována po nedaleké obci Boskovice. Posledním větším přítokem Svitavy je podzemní řeka Punkva, která je nejdelší podzemní řekou v ČR a pramení v CHKO Moravský Kras. Na tomto území se díky dlouhodobému působení tekoucí vody zformovaly vzácné přírodní krasové útvary, které jsou dnes chráněné.

V obci Jednovnice se nachází největší rybník oblasti – Olšovec. Dále je zde několik dalších rybníků menší velikosti, které jsou využívány stejně jako vodní nádrže k rekreaci nebo rybolovu.

V průběhu posledních sta let bylo povodí řeky Svitavy hodně změněno činností člověka. Řeka Svitava, díky které Blansko zažilo několik povodní byla v některých úsecích upravena pro zvětšení průtoku a na dvou přítocích byly vybudovány umělé nádrže. Největší povodeň byla v roce 1938, kdy se průtok a hladina vody přiblížily k hranici stoleté vody. Za posledních sto let hladina překročila dvakrát padesátiletou vodu a poslední povodeň zde byla v roce 2006, kdy byla zaznamenána čtvrtá nejvyšší hodnota vodní hladiny.

Obrázek č. 4 Umělá vodní nádrž Křetínka

Zdroj: <http://www.berx.cz/galerie/pokus%20o%20let%20do%20kame-/kretinka.JPG>

Půdní typy území

V Macošském bioregionu se na výchozech vápenců, většinou na svazích nacházejí rendziny, často kambizemě(zhnědlé) s odvápněnou jemnozemi. Tyto půdy umožňují vsakování vod do podzemní. Na náhorních plošinách můžeme nalézt hnědozemě na spraších a sprašových hlínách.

V nejvyšší ploché části Dražanského bioregionu se rozprostírají souvislé plochy bystrických kambizemí. Nacházejí se zde také ostrovy primárních pseudoglejů na těžších hlínách. Kyselé typické kambizemě, které jsou často oglejené, pokrývají nižší plošiny a horní části okrajových svahů, na kterých jsou mimoto vyvinuty typické kambizemě. Typické hnědozemě nalezneme na ostrovech sprašových hlín a spraší na východě bioregionu. Velmi omezené plochy rendzin se vyskytují na vápencích.

Hlavní tepnou okresu Blanska je řeka Svitava a ta ohrožuje celé zemědělství, jelikož hrozí erozí a následně potom celou devastací půd a snížení výnosů z prodeje plodin. Erozí přenášený materiál je následně ukládán v silničních příkopech, korytech vodních toků a ve vodních nádržích, podílí se na zhoršování kvality povrchových vod. Nejvíce ohrožená je Drahanská a Bobravská vrchovina, kam patří právě okres Blansko a Brno-venkov.

Okres Blansko celkově má nejmenší podíl kvalitních půd v celém JM kraji. Do I. Třídy ochrany půd ZPF se řadí pouze 5,3% celkové půdy v okrese Blansko. Do II. Třídy se řadí 7,1 %. Tyhle čísla jsou nejmenší z celého kraje, což mluví za vše. Na druhou stranu má Blansko největší výměru trvale travnatého porostu.

Díky přítomnosti Moravského krasu okres Blansko vykazuje nejvyšší podíl zalesněnosti- až 50% území pokrývají lesy.

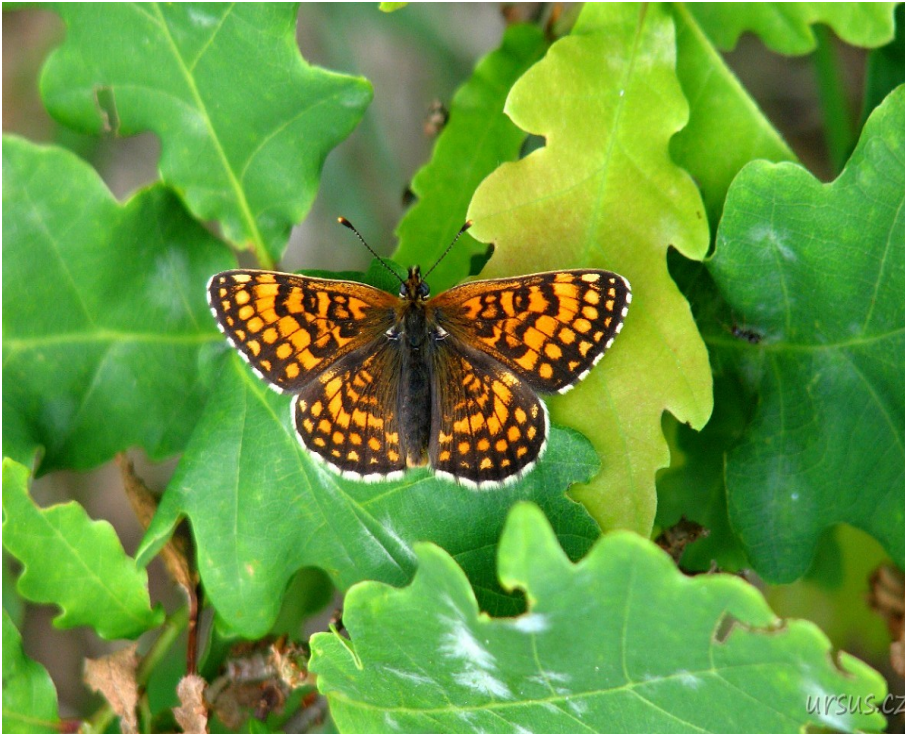
Obr. č. 5: Rendziny na vápencích v Moravském krasu

Zdroj: <http://jirman.info/www/ugp/presentace/04-pedologie/pedologie.html>

Rostlinstvo a živočišstvo

Macošský bioregion se nachází v geomorfologickém podcelku Moravský kras a vytváří úzký pruh vápencového území ve středu Jižní Moravy. V tomto území se převážně nachází 4. bukový stupeň, na dnech žlebů lze rozpoznat také 5. jedlovo-bukový vegetační stupeň. V dnešní době se zde převážně nalézají lesy s přirozenou skladbou, kde jsou ve velké míře zastoupeny dřínové doubravy, bučiny, dubohabřiny a suťové lesy. V krasových údolích žije výrazná hmyzí fauna (např. píďalky).

V celku Dražanská vrchovina a v jižní části celku Zábřežská vrchovina se rozkládá Dražanský bioregion, pro který je typický 3. dubovo-bukový až 5. jedlovo-bukový vegetační stupeň. V bioregionu tvoří vegetaci bukové bučiny, květnaté bučiny se rozprostírají v členitějším reliéfu. Plošiny v současnosti pokrývají pole, na kterých se místy objevují zbytky vlhkých luk, naopak na svazích velké pozůstatky bučin a kulturní smrčiny. Na tomto území je relativně zachovaná fauna přirozených bučin, místy se nacházejí rašelinné louky, na kterých žijí zbytky rašeliništní fauny. Ze významných druhů zvířat zde žije ježek východní, hnědásek, strakapoud prostřední atd.

Obr. č. 6: Hnědásek černýšový v Moravském krasu

Zdroj: http://www.ursus.cz/fotoalbum/rok_2011/Moravsky%20kras_a_Klak/album/slides/22..JPG

Závěr:

V tomto cvičení jsme stručně charakterizovali okres Blansko. Díky tomu si můžeme udělat celkově lepší obrázek o daném regionu. Po tomto cvičení jsme schopni říci, jaký tam převládá reliéf, geologická stavba, vodstvo, klima, půdy a jaká je tam biogeografie. Text je doplněn o obrázky pro lepší představu.

Zdroje:

Blansko [online]. 2013 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.blansko.cz/>

RESORT ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Český hydrometeorologický ústav* [online]. 2013 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.chmi.cz/>

Charakteristika okresu Blansko. *Český statistický úřad* [online]. 2013 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_blansko

Dekorační kameny. *Česká geologická služba* [online]. 2009 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://www.geology.cz/app/eurolithos/index_cz.pl

RESORT ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Geologická služba ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/extranet/>

Povodeň. *MČ Brno-sever* [online]. 2012 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <http://www.sever.brno.cz/index.php/2012-03-20-19-30-54/79-ochrana-obyvательства/obcan-v-ohrozeni/626-povoden.html>

VÝZKUMNÝ ÚSTAV VODOHOSPODÁŘSKÝ T. G. MASARYKA. *Hydroekologický informační systém VÚV TGM* [online]. 2001, 2012 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <http://heis.vuv.cz/>

QUITT, Evžen. *Klimatické oblasti Československa*. Praha: Academia, 1971.

Územně analytické podklady Jihomoravského kraje. <Http://www.kr-jihomoravsky.cz> [online]. 2009 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.kr-jihomoravsky.cz/stahuj/oupsr/uap_jmk/TEXTOVA_CAST/2_cast_A/09_A_5.pdf